

Exploitatie begraafplaatsen

gemeente Tynaarlo

<i>Opdrachtgever</i>	Gemeente Tynaarlo Postbus 5 9480 AA VRIES
<i>Contactpersoon</i>	de heer J. Soppe
<i>Telefoon</i>	0592266958
<i>Fax</i>	0592266600
<i>E-mail</i>	j.soppe@tynaarlo.nl
<i>Door</i>	Genius Loci Begraafplaatsadviseurs Bosscheweg 107-8 5282 WV Boxtel
<i>Telefoon</i>	(0411) 650 070
<i>Fax</i>	(0411) 610 552
<i>E-mail</i>	info@geniusloci.nl
<i>Internet</i>	www.geniusloci.NL
<i>Project</i>	B1188CA3 Tynaarlo, exploitatie
<i>Projectleider</i>	G. Guliker
<i>Auteur</i>	G. Guliker
<i>Datum aanmaak</i>	20-11-2006
<i>Datum laatst gewijzigd</i>	19-2-2008
<i>Datum afdruk</i>	19-2-2008
<i>Aantal pagina's</i>	13
<i>Bestand</i>	B1188CA4 def exploitatie feb 2008.doc
<i>Controle</i>	_____
<i>Datum controle</i>	_____

Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, in gegevensbestanden of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van de opdrachtgever.

Genius Loci is gecertificeerd volgens NEN-EN-ISO-9001:2000

Inhoudsopgave

1	Bestaande situatie	1
1.1	Begraafplaatsen	1
1.2	Grafrechten	1
2	Exploitatie	2
2.1	Bestaande situatie.....	2
2.2	Kostendekking	2
2.3	Kosten.....	3
2.3.1	<i>Kosten groenvoorziening</i>	3
2.3.2	<i>Doorbelasting kosten</i>	3
2.3.3	<i>Grafrechten onbepaalde tijd</i>	4
2.3.4	<i>Uitbreiding begraafplaatsen</i>	5
2.3.5	<i>Inbreiding begraafplaats</i>	6
2.4	Inkomsten.....	7
3	Conclusies en aanbevelingen	9
3.1	Exploitatie	9
3.2	Conclusie algemeen	9
3.3	Maatregelen ter verhoging kostendekking begraafplaatsen	10

1 Bestaande situatie

1.1 Begraafplaatsen

Binnen de gemeente Tynaarlo wordt op vijf begraafplaatsen begraven. Op twee hiervan vinden alleen nog bijzettingen plaats in bestaande graven of wordt begraven in gereserveerde graven. Dit betreft de begraafplaatsen "Eelde" in Eelde en "Oude Coevorderweg" in Zuidlaren. Op de overige begraafplaatsen wordt actief begraven.

Oppervlakte begraafplaatsen

Begraafplaats	Oppervlakte in m2	Bruto grafoppervlak
"Eelde" te Eelde	9.209 m2	4,9 m2
"De Duinen" te Eelde	30.037 m2	24,5 m2
"De Walakker" te Zuidlaren	19.163 m2	23,3 m2
"Oude Coevorderweg" te Zuidlaren	31.460 m2	4,6 m2
"Eswal" te Vries	30.363 m2	5,2 m2
Totaal	120.232 m2	

1.2 Grafrechten

Binnen de gemeente Tynaarlo worden op dit moment eigen graven uitgegeven voor 20 jaar of 40 jaar. Tot ca. 1998 zijn in het verleden ook graven voor onbepaalde tijd uitgegeven. De gemeente is bezig de huidige beheersverordening te herzien. Op dit moment wordt geen actief ruimingsbeleid op de begraafplaatsen gevoerd en er hebben tot op heden geen ruiming van graven plaats gevonden. In totaal zijn er op de vijf begraafplaatsen ca. 16.558 graven aanwezig.

2 Exploitatie

2.1 Bestaande situatie

Jaarrekening exploitatie begraafplaatsen 2006	
	2006
KOSTEN ALGEMENE BEGRAAFPLAATSEN (in euro's)	
Gas en electra	324,68
Belastingen	1.233,14
WATERVERBRUIK	823,58
Preventief onderhoud gebouwen GBI	31.388,00
Verzekeringspremies	2.388,70
Overige goederen en diensten	103.115,77
Overdrachten aan het rijk	0,00
Kapitaallasten	56.779,58
Publiekszaken	20.747,39
Gemeentewerken Binnendienst	39.232,16
Gemeentewerken Buitendienst	248.268,61
TOTAAL	504.301,16
OPBRENGSTEN ALGEMENE BEGRAAFPLAATSEN	
Huren	907,57
Pachten	0,00
Overige goederen en diensten (grafrechten, verlengingen, leges, onderhoud etc.)	179.197,10
Overdrachten van het rijk	0,00
TOTAAL	180.104,67
NETTO_BUDGETTAIR BESLAG	324.196,94
dekkingspercentage	35,7%

2.2 Kostendekking

Door de gemeente Tynaarlo is een overzicht aangeleverd van de exploitatie van de begraafplaatsen. Het betreft de jaarcijfers van 2006. Ten aanzien van het product Begraafplaatsen is voor 2006 sprake van een kostendekking van 35,7%. De kosten bedroegen in 2006 in totaal € 504.301,16. Door de gemeente is geen voorziening opgebouwd uit de inkomsten van onderhoudsrechten waaruit een gedeelte van het onderhoud kan worden bekostigd. De inkomsten bedroegen in 2006 € 180.104,67.

Als bovengenoemde kosten worden uitgedrukt per oppervlakte-eenheid komt dat overeen met ca. € 4,19 / m² (€ 504.301,16 / 120.232 m²). Op basis van kengetallen uit vergelijkingen met andere begraafplaatsen blijkt dat gemiddeld genomen deze kosten globaal liggen tussen € 5,00/m² en € 7,00/m². Hieruit kan worden geconcludeerd dat de gemiddelde kosten op de begraafplaatsen in Tynaarlo onder de gemiddelde kosten uitkomen van referentie projecten. Een oorzaak kan zijn dat in het verleden niet alle kapitaallasten zijn toegerekend aan de begraafplaatsen danwel dat de begraafplaatsen inmiddels zijn afgeschreven. Doordat het bruto-grafoppervlak op de begraafplaatsen "De Duinen" te Eelde (24,5 m²) en "De Walakker" te Zuidlaren (20,5 m²) ver boven het gemiddelde liggen (6-8 m²) heeft dit grote invloed op de kosten per graf.

2.3 Kosten

2.3.1 *Kosten groenvoorziening*

Voor het beheer van de begraafplaatsen bedragen de totale kosten voor de Buitendienst € 248.268,61 . Dat komt overeen met € 2,06 /m². Op basis van vergelijkingen met andere begraafplaatsen kan hieruit worden geconcludeerd dat deze kosten horen bij een intensief onderhoudsniveau. De totale kosten van het groen op de begraafplaatsen vallen voor 100% ten laste van de begraafplaatsen en niet (gedeeltelijk) ten laste van het openbaar groen vanwege een openbare (park) functie die de begraafplaatsen tevens hebben.

Het onderhoudsniveau op de begraafplaatsen is zeer hoog te noemen. Door het verlagen van dit niveau kan een kostenbesparing worden gerealiseerd. Uitgaande van het versoberen van het onderhoud kan hiermee een besparing op de onderhoudskosten worden gerealiseerd. Hoeveel hierop bespaard kan worden zal moeten blijken uit het beheerplan waarin het niveau van het onderhoud omschreven is. Stel dat hierbij een besparing van 20% haalbaar zal blijken dan levert dit een jaarlijkse besparing op van (20% van € 2,06) € 0,41 / m². Het totale begraafoppervlak bedraagt 120.232 m² x € 0,41 is een besparing van € 49.295,12.

Op de begraafplaatsen "Eelde" te Eelde en "Oude Coevorderweg" te Zuidlaren vinden alleen nog bijzettingen in bestaande graven plaats. Het onderhoud op deze begraafplaatsen is optimaal. Door deze begraafplaatsen te sluiten en de bijzettingen omgekeerd op de overige begraafplaatsen plaats te laten vinden kan het onderhoudsniveau op beide begraafplaatsen verlaagd worden. Het omgekeerd bijzetten wil zeggen dat op het moment dat iemand overlijdt en bijgezet dient te worden op de begraafplaats "Eelde" te Eelde of "Oude Coevorderweg" te Zuidlaren in een bestaand graf, dat deze in een nieuw graf op de andere begraafplaats in dezelfde plaats begraven wordt. Tevens worden de stoffelijke resten van de eerste overledene opgegraven en deze worden bijgezet in het nieuwe graf. Uitgaande van het extensiveren van het onderhoud op de begraafplaatsen "Eelde" te Eelde en "Oude Coevorderweg" te Zuidlaren met ca. 50% betekent dit een besparing van 50% van € 2,06 x 40.669 m² (de totale oppervlakte van beide begraafplaatsen). De jaarlijkse besparing welke dit op kan leveren bedraagt € 1,03 x 40.669 is € 41.889,07.

2.3.2 *Doorbelaasting kosten*

Andere belangrijke kosten in de exploitatie van de begraafplaatsen zijn de doorbelastingen van de afdeling welke bij het begraven betrokken is. Dit is de afdeling Gemeentewerken. De kosten zijn verdeeld over 3 soorten tarieven welke binnen de gemeente Tynaarlo worden berekend. Dit betreft de tarieven zoals weergegeven in onderstaande tabel. De kosten voor de afdeling

Gemeentewerken Buitendienst omvatten voornamelijk de kosten voor het onderhoud van de begraafplaatsen en de directe werkzaamheden ten aanzien van het begraven op de begraafplaats. De kosten van de afdeling Gemeentewerken Binnendienst omvatten de overlijdensaangiften en de verwerking hiervan in de begraafplaatsadministratie en de overige beleidstaken welke gerelateerd zijn aan de begraafplaatsen.

Afdeling	Tarief per uur	Aantal uren ten laste van begraafplaatsen 2005	Totaal kosten
Gemeentewerken Binnendienst	€ 51,26	405	€ 20.747,00
Gemeentewerken Binnendienst	€ 64,21	611	€ 39.232,00
Gemeentewerken Buitendienst	€ 43,65	5.680	€ 248.269,00
	Totaal	6.704	€ 308.248,00

In deze kosten zijn onder andere ook opgenomen de directe kosten van deze afdeling en de doorbelastingen van de ondersteunende afdelingen (o.a. huisvesting, automatisering, documentenbeheer, directie, etc.). Het is raadzaam om ook voor de overheadkosten een methode van nacalculatie en reële kostentoekening te ontwikkelen om te kunnen sturen op basis van werkelijke kosten. Belangrijk hierbij is de vraag in hoeverre de doorbelaste kosten ook daadwerkelijk betrekking hebben op de exploitatie van de begraafplaatsen. Daarnaast is het van belang in beeld te brengen of het aantal uren in verhouding staat tot de werkzaamheden welke ten behoeve van het begraven gemaakt dienen te worden. Op basis van het gemiddeld aantal begravingen en bijzettingen van ca. 155 per jaar lijkt het totaal aantal uren vrij hoog te zijn. Dit kan allerlei oorzaken hebben zoals bijvoorbeeld de manier van administreren. Sinds juni 2006 is het gehele programma begraven onder gebracht bij Gemeentewerken.

2.3.3 Grafrechten onbepaalde tijd

Op vier van de vijf begraafplaatsen komen graven voor welke uitgegeven zijn voor onbepaalde tijd. In onderstaande tabel is aangegeven hoeveel graven dit ongeveer betreft per begraafplaats.

Begraafplaats	Aantal graven onbepaalde tijd	Percentage
"Eelde" te Eelde	1.656	88%
"De Duinen" te Eelde	0	0%
"De Walakker" te Zuidlaren	170	20,6%
"Oude Coevorderweg" te Zuidlaren	3.864	56,9%
"Eswal" te Vries	3.055	52,3%
Totaal	8.745	

Het recht voor onbepaalde tijd ontslaat de rechthebbenden niet om bij te dragen in de kosten van het onderhoud van de begraafplaats en het onderhoud van het graf (met uitzondering van de graven waarvoor tevens eeuwigdurende onderhoudskosten zijn betaald middels akte of vergunning). Het is raadzaam om bij de rechthebbenden van deze graven voor onbepaalde tijd na te gaan of men handhaving van dit recht wenst onder de voorwaarde van betaling van de

onderhoudsbijdrage. Hiermee kunnen extra inkomsten worden gegenereerd. Tevens is het raadzaam om met name van de oude graven welke voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven de belangstelling voor deze graven te onderzoeken. Voor de graven waar geen belangstelling meer voor bestaat kunnen de grafmonumenten verwijderd worden waardoor bespaard kan worden op het grafonderhoud en kunnen de graven geruimd worden, waardoor er weer begraafcapaciteit vrij komt en er weer inkomsten van het betreffende graf gegenereerd kunnen worden. Om inzicht te krijgen in het effect van deze maatregelen is het wenselijk dat er een ruimingsbeleid opgesteld wordt voor de begraafplaatsen. Op deze wijze ontstaat duidelijkheid in de status van de graven en kunnen inkomsten uit verlenging van grafrechten en algemeen onderhoud van de begraafplaatsen in rekening worden gebracht. Tevens zal een dergelijk beleid een behoorlijke invloed hebben op de toekomstige capaciteit waardoor uitbreidingen op een veel later moment danwel in het geheel niet plaats hoeven te vinden.

2.3.4 *Uitbreiding begraafplaatsen*

Voor de verschillende begraafplaatsen zijn meerdere uitbreidingslocaties aanwezig. In onderstaande tabel is per begraafplaats aangegeven wat de huidige mogelijkheden zijn om de betreffende begraafplaats uit te breiden.

Begraafplaats	Uitbreidingsmogelijkheid
"Eelde" te Eelde	-
"De Duinen" te Eelde	20.287 m ²
"De Walakker" te Zuidlaren	3.050* m ² 10.475** m ²
"Oude Coevorderweg" te Zuidlaren	-
"Eswal" te Vries	35.589 m ²
Totaal	69.401 m²

)* de opp. van 3.050 m² ligt gereed als gazon om ingericht te worden als grafveld.

)** de uitbreiding van 10.475 m² is gereed eind 2007.

Als we geen bestaande graven op de begraafplaatsen ruimen en alleen de beschikbare uitbreidingscapaciteit van de huidige begraafplaatsen benutten, betekent dit een uitbreiding van het begraafoppervlak met totaal 69.401 m².

Uitbreiding begraafoppervlak	Kosten
<i>Uitgangspunten:</i>	
Oppervlakte uitbreidingen 69.401 m ²	
Kosten ondergrond € 20,-/m ²	
Kosten aanleg/inrichting € 60,-/m ²	
Afschrijving 40 jaar (grafcyclus) op basis van annuïteiten*	
Rentepercentage 4%	
Kosten aanleg/inrichting (69.401,- x € 60,-)	€ 4.164.060,00
Jaarlijkse afschrijving (annuïteiten)	€ 210.382,46
Kosten ondergrond (69.401,- x € 20,-)	€ 1.388.020,00
Rente ondergrond (4%)	€ 55.520,80
Jaarlijkse kapitaallasten	€ 265.903,26
Jaarlijkse kosten onderhoud (€ 2,06/m²)	€ 142.966,06
Totale jaarlijkse toename van kosten	€ 408.869,32
Toename van kosten per jaar per m² uitbreiding	€ 5,89

* marktconforme berekening waarbij opgemerkt wordt dat gemeenten veelal een lineaire afschrijving hanteren.

Door de uitbreiding van de totale oppervlakte nemen de jaarlijkse kapitaallasten toe met € 265.903,26. Daarnaast nemen ook de jaarlijkse onderhoudskosten toe. Uitgaande van de huidige onderhoudskosten (zie par. 3.2.1) van € 2,06/ m² betekent dit een jaarlijkse toename van € 142.966,06. De totale toename van de kapitaallasten en onderhoudskosten is pas van toepassing op het moment van volledige aanleg en inrichting van de uitbreidingen. Door het toepassen van faseringen in de aanleg kan hierop een flinke kostenbesparing worden verkregen. De uitbreidingen hebben geen toename van de inkomsten tot gevolg: het aantal lijkbezorgingen zal door de uitbreiding immers niet toenemen. Wat betreft de groei van het sterftcijfer in de toekomst zal er wel sprake zijn van een toename van inkomsten.

2.3.5 Inbreiding begraafplaats

Het brutografoppervlak van de begraafplaatsen "De Duinen" te Eelde en "De Walakker" te Zuidlaren betreft respectievelijk 24,5 m² en 20,5 m². Voor beide begraafplaatsen heeft de gemeente inmiddels ruimte gereserveerd om uit te breiden. Een optimaal brutografoppervlak waarbij het evenwicht tussen het kostendekkend kunnen exploiteren van de begraafplaats en de kwaliteit van de begraafplaats optimaal is, bedraagt 6 tot 8 m². Een brutografoppervlak van 6 – 8 m² betekent dat de bereikbaarheid via de paden optimaal is en dat machinaal delven van alle graven mogelijk is. Tevens is de ruimtelijke beleving dusdanig aanwezig dat het groen en andere voorzieningen in ieders beleving duidelijk aanwezig zijn op de begraafplaats. Door het inbreiden van graven op de bestaande begraafplaats en het terugbrengen van het brutografoppervlak kunnen graven worden gegenereerd waardoor de uitbreiding van de begraafplaats minder groot hoeft te zijn. Dit levert een besparing op van een deel van de kapitaallasten en de jaarlijkse onderhoudskosten zullen minder hoog zijn.

Wanneer wordt gekozen voor een inbreiding betekent dit dat de oppervlakte van het te onderhouden groen (beplanting en gazon) zal afnemen. Daar staat tegenover dat het aantal te onderhouden graven toeneemt. De effecten op de onderhoudskosten zullen daardoor naar verwachting niet significant veranderen. Een mogelijkheid is om de rechthebbenden eventueel zelf het onderhoud van de graven uit te laten voeren.

Door inbreiding neemt het aantal graven per oppervlakte-eenheid toe, waardoor ook de inkomsten per oppervlakte-eenheid zullen toenemen. Op de jaarlijkse begroting heeft dit echter geen invloed. Door inbreiding zal het totaal aantal begravingen immers niet toenemen. Wel dient opgemerkt te worden dat inbreiden naar een bgo naar 8m² niet realistisch is. Dit komt door de ruime opzet van de grafvelden. Inbreiden naar een bgo van 10-12,5 m² is meer realistisch.

Een combinatie van inbreiding en uitbreiding is eveneens denkbaar. De oppervlakte van de benodigde uitbreiding is afhankelijk van de mate van inbreiding. Bij een grote mate van inbreiding kan de benodigde oppervlakte voor de uitbreiding beperkt worden.

Op de begraafplaatsen wordt enkeldiep begraven. Dit ondanks dat het grondwater geen enkele belemmering vormt om in twee lagen te kunnen begraven. De enkeldiepe graven worden handmatig gedolven. Indien er voor gekozen wordt om middels inbreiding op de bestaande begraafplaats in twee lagen te gaan begraven levert dit een reductie op van benodigd oppervlak van ca. 75%. Het handmatig delven van de graven is bij tweediep niet wenselijk. De graven dienen dan machinaal gedolven te worden.

2.4 Inkomsten

De hoogte van de jaarlijkse inkomsten wordt bepaald door de toegepaste begraafstarieven. In de onderstaande tabel worden de tarieven van 2006 van de gemeente Tynaarlo vergeleken met de toegepaste tarieven in de regio. Het betreft het tarief voor een eigen graf, enkel diep. De tarieven van de gemeenten in de regio zijn omgerekend naar een uitgifte termijn van 20 jaar.

Regionale tarieven 2006 omgerekend naar 20 jaar

Eigen graf	Tynaarlo	Groningen	Haren (GR)	Hoogezand-Sappemeer	Aa en Hunze	Noordveld	Midden-Drenthe
<i>Termijn *)</i>	20 jr	20 jr	20 jr	20 jr	20 jr	20 jr	20 jr
Aantal lagen	1	1	1	1	1	1	1
Begraven	€ 521,95	€ 533,00	€ 294,26	€ 390,85	€ 441,35	366,00	365,00
Grafrecht *)	€ 681,05	€ 1.663,00	€ 2.324,77	€ 435,65	€ 1.169,89	€ 975,33	€ 1.000,00
Onderhoud *)	€ 1.124,55	€ 1.342,50	€ -	€ 830,30	€ -	€ 1.040,00	€ 916,00
Vergunning gedenkteken	€ 123,70	€ -	€ 118,84	€ -	€ 2,65	€ 80,00	€ 128,00
Totaal	€ 2.451,25	€ 3.538,50	€ 2.737,87	€ 1.656,80	€ 1.683,89	€ 2.461,33	€ 2.409,00

*) Tarieven omgerekend naar termijn van 20 jaar

De toegepaste tarieven zijn opgebouwd uit verschillende componenten. De belangrijkste zijn het recht voor begraven, het grafrecht, het onderhoudsrecht en de vergunning voor een gedenkteken. Deze componenten dienen in principe allen een verschillend doel. Het recht voor begraven is een vergoeding voor de werkelijke kosten voor het delven en dichten van het graf.

Het grafrecht is een vergoeding voor de investeringen op de begraafplaats. Het onderhoudsrecht is een vergoeding voor de onderhoudskosten.

Het regionale gemiddelde tarief omgerekend naar 20 jaar bedraagt € 2.419,--. Het tarief dat de gemeente Tynaarlo hanteert, € 2.451,25, komt overeen met het regionale gemiddelde. Door de gemeente Tynaarlo is besloten de tarieven de komende 4 jaar (2007 t/m 2010) jaarlijks met 10% te verhogen. Hiermee komt het tarief ruim boven het regionale gemiddelde te liggen. Het verschil tussen het hoogste tarief in de regio en het tarief van de gemeente Tynaarlo bedraagt nu ca. € 1.087,25. Na doorvoering van de tariefsverhoging zal de gemeente Tynaarlo mede tot de duurste gemeente behoren wat betreft het begraven. De kosten van met name het onderhoud zijn in Tynaarlo hoger dan het gemiddelde. Wanneer een kostendekkende exploitatie als doel wordt gesteld is o.a. een toename van inkomsten wenselijk.

Als we het tekort op de exploitatie volledig willen dekken door het toepassen van een verhoging van de tarieven betekent dit dat het tekort van € 324.196,94 (2006) door de grafrechten, rechten gedenktekens en graftekenbelasting gedekt moet worden. De totale inkomsten uit de voornoemde posten bedroegen in 2005 € 179.197,10. Het totaal aan inkomsten moet om kostendekkend te kunnen begraven dus € 503.394,04 bedragen. Dit betekent dat de tarieven gemiddeld zullen moeten stijgen met de factor 2,81 om alle kosten te dekken. Na doorvoering van de tariefsverhogingen welke voor de komende vier jaar gepland staan gaan de tarieven met een factor 1,46 omhoog. Een verdere stijging van de tarieven in vergelijking met enkele omliggende gemeenten is na de aangekondigde verhogingen niet reëel. Indien wordt gekozen voor de in paragraaf 2.3 geschetste mogelijkheden zoals een actief ruimingsbeleid, inbreiding en 2-diep begraven, dan kan tot een betere kostenverhouding worden gekomen.

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Exploitatie

Bij een streven naar volledige kostendekkendheid zal bij een toename van kosten enerzijds moeten worden gekeken naar een toename van inkomsten anderzijds. Een tariefsverhoging is alleen denkbaar mits deze onderlegd is middels een gedegen onderbouwing.

De begraaf tarieven zijn opgebouwd uit verschillende onderdelen. De inkomsten uit de grafrechten en de onderhoudsrechten worden in de gemeente Tynaarlo niet gestort in een voorziening. Om de relatie tussen de kosten en de inkomsten inzichtelijker te maken komt het in de praktijk vaak voor dat er gebruik wordt gemaakt van een onderscheid in twee kostensoorten. Enerzijds worden de inkomsten uit het grafrecht gekoppeld aan de instandhouding van de begraafplaats, anderzijds worden de inkomsten uit het onderhoudsrecht, begraafrecht en de vergunning voor het gedenkteken gekoppeld aan het onderhoud van de begraafplaats. Het voordeel hiervan is dat de tarieven van het grafrecht en het onderhoudsrecht ook daadwerkelijk worden afgestemd op de kosten voor respectievelijk de instandhouding en het onderhoud. Tariefsaanpassingen worden afgestemd op de werkelijke kosten en hoeven dus niet per definitie voor beide gevallen gelijk te zijn. Tariefsstijgingen kunnen in een dergelijke situatie beter worden onderbouwd zowel binnen de gemeentelijke organisatie als naar de rechthebbenden toe. Geadviseerd wordt om een dergelijk onderscheid ook voor de voorzieningen in overweging te nemen. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de tarieven binnen de gemeente Tynaarlo relatief hoog zijn ten opzichte van de omliggende gemeenten. Dit geldt zeker nadat de geplande verhoging met 10% voor de komende vier jaar doorgevoerd is. Het verlagen van het onderhoudsniveau is niet in overeenstemming met de huidige (en toekomstige) tariefstelling. De inkomsten zijn sterk afhankelijk van het aantal begravingen welke jaarlijks plaats vinden op de begraafplaatsen.

Om het evenwicht tussen kosten en baten te verbeteren is het echter ook van belang kritisch naar de kostenzijde te kijken. Het onderhoudsniveau van de begraafplaats is hoog te noemen. Er dient een afweging gemaakt te worden met betrekking tot de diensten die worden aangeboden. Bijvoorbeeld de begeleiding gedurende een begrafenis zou tot een minimum kunnen worden beperkt. Het voorlopen bij een begrafenis bijvoorbeeld is een activiteit die ook door de begrafenisondernemer kan worden verzorgd. Een en ander vraagt wel om een andere structuur van organisatie en taakverdeling. Geadviseerd wordt de mogelijkheden hiertoe nader te onderzoeken.

Tot op heden is het beleid steeds geweest om geen graven te ruimen. Daarnaast is het van belang inzicht en (opnieuw) inkomsten te verkrijgen uit de oude graven welke voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven. Hiervoor dient een traject van achterhalen rechthebbenden, naar de mogelijkheden van deze graven te worden ingezet.

3.2 Conclusie algemeen

Geconcludeerd wordt dat realisatie van een kostendekkende exploitatie op korte termijn niet haalbaar is. Het verhogen van de tarieven is (zeker na doorvoeren van de geplande verhogingen) nauwelijks mogelijk, terwijl de kosten van het onderhoud relatief laag zijn. Om een kostendekking op langere termijn na te streven zal met name het uitbreiden van de

begraafplaatsen minimaal toegepast moeten worden. Inbreiden op de bestaande begraafplaatsen, in twee lagen gaan begraven en grip krijgen op de grafrechten welke voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven, zodat deze voor her ingebruikname in aanmerking komen, zijn de belangrijkste aandachtspunten.

3.3 Maatregelen ter verhoging kostendekking begraafplaatsen

Om een verhoging van de kostendekking van de begraafplaatsen te bewerkstelligen zijn er meerdere acties welke doorlopen dienen te worden. Het gelijktijdig uitvoeren van de hieronder genoemde acties is mogelijk.

- In twee lagen gaan begraven op de begraafplaatsen
Dubbeldiep begraven levert een ruimtebesparing op van ca. 75%. Grondwater vormt op geen van de begraafplaatsen een belemmering voor het in twee lagen begraven. De graven dienen wel machinaal gedolven te worden, met uitzondering van "De Duinen" in Eelde.
- Inbreiden op de begraafplaatsen "Walakker" in Zuidlaren en "De Duinen" in Eelde.
- Inventariseren graven onbepaalde tijd/opstellen ruimingsbeleid
Op de begraafplaatsen zijn veel (oude) graven aanwezig welke uitgegeven zijn voor onbepaalde tijd. Het is van belang van deze graven inzicht te krijgen in de belangstelling van met name de oudere graven welke voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven. Deze graven leveren geen inkomsten meer op terwijl de onderhoudskosten jaarlijks terugkomen. Door het verwijderen van de grafmonumenten en het mogelijk ruimen van deze graven en het opnieuw uitgeven van deze graven kunnen deze weer inkomsten opleveren.
- Actualiseren begraafplaatsadministratie
Door het actualiseren en completeren van de begraafplaatsadministratie zodat alle rechthebbenden bekend zijn kunnen rekeningen van onderhoud en verlengingen tijdig verstuurd worden.
- Onderzoek naar de doorberekende kosten van de afdeling Gemeentewerken Binnendienst en Gemeentewerken Buitendienst
Door het in beeld brengen van de (hoeveelheid aan) werkzaamheden en uren welke ten laste van de begraafplaatsen komen kan er mogelijk een efficiëntere methode van werken gerealiseerd worden.
- Toepassen van kostendifferentiatie
Door het toepassen van een kostendifferentiatie kunnen de gedifferentieerde kosten worden gekoppeld aan de tarieven. Op deze wijze kunnen tariefsverhogingen beter worden onderbouwd.
- Onderzoek sluiting begraafplaatsen "Oude Coevordenseweg" en "Eelde"
Door een eventuele sluiting van voornoemde begraafplaatsen en het omgekeerd bijzetten kan een kostenbesparing op het onderhoud van beide begraafplaatsen worden bewerkstelligd.

- In rekening brengen van kosten algemeen onderhoud begraafplaatsen

Voor graven waarvan het onderhoud door rechthebbenden in eigen beheer wordt uitgevoerd is het verstandig om jaarlijks een vergoeding voor het algemene onderhoud van de begraafplaatsen in rekening te brengen.

- Minimaal gebruik maken van de mogelijke uitbreidingen van de begraafplaatsen.

Door zo min mogelijk uitbreidingen van de begraafplaatsen te realiseren worden de onderhoudskosten en de kapitaallasten naar de toekomst toe gunstig beïnvloed.